

DO KAPSY:

PTÁCI OKOLO NÁS

GRADA®

121 DRUHŮ
snadno
a rychle

Obsah

Barevný kód rozděljuje ptáky do pěti skupin, v nichž jsou vedle vybraných příbuzných druhů popsáni i zástupci některých po-

dobných taxonů.

OD STRANY 6

Zpěvní ptáci

OD STRANY 70

Datlovití, holubovití a další

OD STRANY 86

Sovy, dravci a sokoli

OD STRANY 100

Hrabaví a velcí ptáci

OD STRANY 108

Vodní ptáci

OD STRANY 128

Užitečné pojmy k topografii ptačího těla a porovnání velikostí vybraných ptačích druhů a vajec.

URČOVÁNÍ PTAČÍCH DRUHŮ

Jak na to:

Zpozorovali jste
zajímavého ptáka
a chcete vědět,
jak se jmenuje?

1

Zorientujte se
nejdříve na
STRÁNCE
S BAREVNÝMI
KÓDY a zjistíte,
do které skupiny
patří.

2

Potom nalistujte
**ORIENTAČNÍ
STRANU** této
skupiny, kde
zjistíte, na kterých
stránkách v knize
máte pokračovat.

3

Zde objevíte ještě
několik málo
druhů, které
přicházejí v úvahu.

POROVNEJTE
svůj objev
s fotografiemi
a popisem v knize
a rychle zjistíte,
o který druh ptáka
se jedná.

VOLKER DIERSCHKE

DO KAPSY:

PTÁCI OKOLO NÁS

121 DRUHŮ

snadno
a rychle

Rychle ke správnému druhu

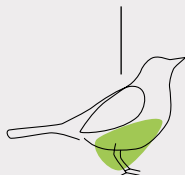
S BAREVNÝM KÓDEM

BAREVNÝ KÓD jednotlivých skupin ptáků slouží k co nejrychlejší orientaci v knize. Ptačí říše oplývá obrovskou rozmanitostí barev, tvarů a velikostí, díky barevnému kódu však snadno naleznete správnou cestu k určení pozorovaného druhu. Každá barva označuje jednu skupinu typově podobných ptačích druhů. Členění jednotlivých skupin se nachází vždy na začátku dané barvy a představuje další vodítko ke správné identifikaci, neboť v každé podskupině stačí porovnat již jen několik málo druhů. Popisky v obrázcích pak upozorňují na nejdůležitější určovací znaky. Za pozornost však stojí také popis hlasového projevu každého ptáka a další přínosné informace v textu, které se týkají obvyklého způsobu jeho chování při vyhledávání potravy a během hnízdění.

STRANY 6 AŽ 69

Zpěvní ptáci

Převážně malí ptáci
s krátkýma nohama

Ke zpěvným patří převážně skutečně drobní ptáci, přibližně o velikosti sýkory nebo kosa. Většina z nich má krátké nohy. Mají také krátké zobáky různých tvarů podle typu konzumované potravy (u zrnožravých ptáků jsou silné, u hmyzožravých úzké).

→ Jejich peří mívá často jen obyčejné šedé nebo hnědé zbarvení, některé druhy však vynikají svou pestrobarevností. Sameček je většinou nápadnější než samička.

Barevný pruh
na kraji stránky
pomáhá při
vyhledávání
v knize.

→ Samečci se ve většině případů ozývají melodickým zpěvem, který slouží k vábení samic a také k vymezení hnízdního teritoria.

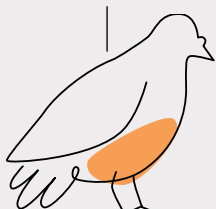
→ Výjimku představují zástupci čeledi krkavcovitých. Jsou výrazně větší než jejich příbuzní a vydávají méně příjemné zvuky.

STRANY 70 AŽ 85

Datlovití, holubovití a další

Ptáci v této skupině se způsobem života často velice podobají zpěvným ptákům, jsou však o něco větší a nejsou s nimi příbuzní. Patří sem zástupci čeledi datlovitých, kteří šplhají po stromech a „bubnují“

Zavalitá
postava

Silný dlátovitý
zobák

do kmenů a větví, ale také poněkud těžkopádně působící holubovití ptáci, kteří se u nás vyskytují velmi hojně.

→ Zařazeno sem bylo také několik nezaměnitelných „individualistů“, například pestrobarevný ledňáček říční, exotický alexandr malý, dudek chocholatý či nepřetržitě létající rorýs obecný.

Velké oči
směřující dopředu

STRANY 86 AŽ 99

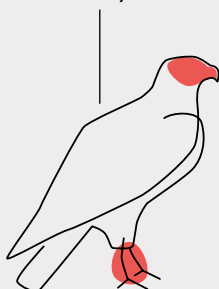
Sovy, dravci a sokoli

Sovy se vydávají na lov v noci, zatímco dravci a sokoli jsou aktivní za denního světla. Mají však hodně společného, především krátký a silný zahnutý zobák, který je uzpůsobený k trhání kořisti, a také silné nohy s ostrými drápy. V opeření jednotlivých druhů převládají hnědé a šedé tóny, zaručující perfektní maskování na stromech.

→ Sovy jsou vybavené obrovskými očima, kořist však v noci vyhledávají pomocí obzvláště velkých a citlivých uší, které se skrývají pod opeřením na hlavě.

→ Dravci a sokoli vynikají velmi ostrým zrakem, díky němuž mohou spatřit kořist z velké výšky a rovnou se na ni vrhnout.

Zahnutý zobák
a silné nohy

STRANY 100 AŽ 107

Hrabaví a velcí ptáci

K ptákům z řádu hrabavých byli v této skupině přiřazeni také vybraní velcí ptáci, kteří se rovněž zdržují převážně na zemi, kde si hledají potravu, často na otevřeném prostranství. V jiných ohledech se však od hrabavých výrazně liší.

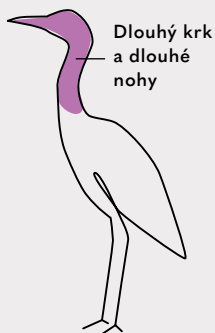
Zavalité tělo
a krátké nohy

→ Hrabaví ptáci se v případě nebezpečí spěchají nenápadně ukrýt do nejbližší vegetace, nebo za hlučného mávání křídly odletí pryč. Mají krátké zobáky uzpůsobené k zobání semen.

→ Čápi, volavky a jeřábi mají z našich ptáků nejdelsí nohy a vynikají i svou celkovou velikostí.

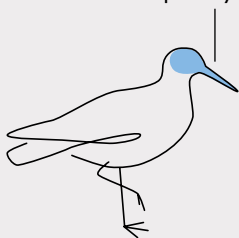
K typickým znakům patří dlouhý krk a dlouhý zobák. Pozorovat je lze kdekoli v otevřené krajině, ale také u vody.

STRANY 108 AŽ 121

Vodní ptáci

Dlouhý zobák
ke sběru potravy

Tato skupina zahrnuje převážně středně velké až velké ptáky, kteří se většinou zdržují v blízkosti vody.

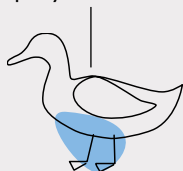
→ Ptáci z řádu dlouhokřídlých se vyskytují na březích vod, ale také na polích a loukách. Pohybují se ladně a dle své specializace mají různě dlouhé nohy a zobáky.

Vedle bahňáků sem patří také

racci, kteří se vyznačují převážně bílým zbarvením peří a často se objevují v hejnech.

→ Kachnovití a chřástalovití ptáci jsou na vodní prostředí vázáni ještě více a často plavou. Především labutě a husy však nezřídka vyhledávají potravu také na zemi. Většina ptáků z této skupiny má na nohách plovací blány či kožní lemy.

Široké tělo
a blány mezi
prsty u nohou

ZPĚVNÍ PTÁCI

rychlé určování

Skupina zpěvných ptáků zahrnuje druhy nejrozličnějších barev a tvarů.

Při jejich určování hraje důležitou roli způsob života a tvar zobáku.

Podle těchto kritérií jsou zde rozděleny do dalších podskupin.

OD STRANY 8

Sýkorovití apod.

Malí a čiperní ptáci s kulatou hlavou a krátkým, úzkým zobákem. Často se vyskytují v hnízdních budkách a u krmítek.

OD STRANY 14

Pěnkavovití apod.

Drobní ptáci s krátkýma nohama a silným zobákem (semenožraví!). Potravu shánějí většinou na zemi, zpívají však často ve velké výšce na stromech.

OD STRANY 28

Drozdovití apod.

Ptáci střední velikosti s poměrně dlouhýma nohama a štíhlým zobákem. Potravu si hledají na zemi, zpěv většinou přednášejí z vyvýšené pozorovatelné.

OD STRANY 36

Hmyzožraví ptáci na zemi

Malí zpěvní ptáci s poměrně dlouhýma nohama a štíhlým zobákem. Pohybují se většinou chůzí po zemi, příležitostně však vyražejí na lov z vyvýšené pozorovatelný.

OD STRANY 44

Hmyzožraví ptáci ve křoví a na stromech

Drobní ptáci s poměrně krátkýma nohama a štíhlým zobákem. Obratně se pohybují ve větvích dřevin, příležitostně vyražejí na krátké lety za hmyzem.

OD STRANY 56

Jiní ptáci

Zde jsou zařazeni nejrůznější zpěvní ptáci, kteří se výrazně liší od zástupců ostatních podskupin, například vlaštovkovití a šoupálci.

OD STRANY 62

Krkavcovití

Velcí zpěvní ptáci s relativně dlouhýma nohama a silným zobákem. Potravu často hledají na zemi, s oblibou se druží, nebo dokonce tvoří hejna.

V zimě často navštěvuje krmítka →

Sýkora modřinka

Cyanistes caeruleus

Velikost: 10–12 cm

Hlas: Typický trylek, jemuž předchází dva vyšší tóny. Vábení je podobné jako u sýkory koňadry, většinou však vyšší.

Potrava: V zimě především semena, v létě hmyz.

Výskyt: Žije v nejrůznějších houštinách, lesích a zahradách, v zimě také v rákosí. V téměř celé Evropě se vyskytuje celoročně, ze severu se někteří jedinci stěhují a jejich přilet do střední a západní Evropy mívá v některých letech až charakter irupce.

→ **VÍTE, ŽE...?** Sýkora modřinka je obzvláště nápadnou obyvatelkou našich zahrad. Hnízdí v dutinách stromů a s velkou oblibou také v hnízdních budkách. Páry spolu někdy zůstávají i přes zimu, dokonce i když se potulují v hejnkách, jejichž součástí bývají také další druhy ptáků. V této době často navštěvují krmítka a velice obratně si počinají zejména při konzumaci lojových koulí.

černá hlava
s bílými tvářemi

žlutá spodina

široký černý pruh
na břiše

sameček

Samička je podobná, pruh
na břiše má však úzký →

Sýkora koňadra

Parus major

Velikost: 13–15 cm

Hlas: Nesmírně ráda se ozývá a předvádí široký repertoár různých vábení i zpěvu. Obvyklé vábení je „pink“ nebo chraplavé „če če če“.

Potrava: V zimě semena, v létě hmyz (často housenky).

Výskyt: Objevuje se v různorodých typech prostředí se stromy, zejména v lesích, parcích a zahradách. Stálý druh, v severní a východní Evropě zčásti tažný.

→ **VÍTE, ŽE...?** Sýkora koňadra hnízdí v dutinách stromů a hnízdních budkách, příliš malý vletový otvor si dokáže upravit pomocí drobného, ale ostrého zobáku. Hnízdí až třikrát ročně, snůška čítá obvykle 8–9 vajec. V zimě se často pohybuje v hejnech. Na krmítku je zajímavé pozorovat její dovedné počínání, když se zobákem dobývá do slunečnicových semen.

Nápadný znak představuje
dlouhá bílá skvrna v týle

Sýkora uhelníček

Periparus ater

Velikost: 10–12 cm

Hlas: Zpěv tvoří monotónní opakování dvou střídajících se tónů („vice vice vice“) a zní méně výrazně než u sýkory koňadry. Vábení je nosové a dlouze protažené „týh“.

Potrava: V létě hmyz, v zimě především semena jehličnatých stromů.

Výskyt: Celoročně v lesích a parcích; většinou silně vázaná na jehličnaté stromy. Mimo hnízdní období i v zahradách.

→ **VÍTE, ŽE...?** Sýkora uhelníček využívá více než jiné druhy sýkor k hnízdění také zemní dutiny ve svazích nebo prohlubně v kamenných zdech, zvláště když není k dispozici dostatečné množství dutin ve stromech nebo jsou obsazené jinými ptáky. V době bohaté úrody si ukrývá zásoby na horší časy. Mimo hnízdní období se obvykle připojuje k hejnům jiných druhů sýkor (koňadry a modřinky) a navštěvuje s nimi také krmítka.